

SPIS RZECZY

Słowo od Wydawcy. Człowiek — dzieje — sacrum — religia	V
Przedmowa	1

Rozdział I — Na początku... Magiczno-religijne zachowania ludzi paleolitu

1. Orientatio. Narzędzia do sporządzania narzędzi. „Udomowienie” ognia. 2. „Nieprzejrzystość” dokumentów prahistorycznych. 3. Symboliczne znaczenie ceremonii grzebalnych. 4. Kontrowersje wokół skupisk kości. 5. Malowidła skalne: obrazy czy symbole? 6. Obecność kobiety. 7. Obrzędy, poglądy i wyobrażenia myślowe paleolitu.	4
--	---

Rozdział II — Najdłuższa rewolucja: odkrycie rolnictwa — mezolit i neolit

8. Raj utracony. 9. Praca, technologia i światy wyobrażone. 10. Dziedzictwo paleolitycznych łowców. 11. „Udomowienie” roślin jadalnych: mity początku. 12. Kobieta i roślinność. Święta przestrzeń i okresowa odnowa świata. 13. Neolityczne religie Bliskiego Wschodu. 14. Duchowa konstrukcja neolitu. 15. Religijny kontekst metalurgii i mitologia epoki żelaza.	22
--	----

Rozdział III — Religie Mezopotamii

16. „Historia zaczyna się w Sumerze...” 17. Człowiek przed swymi bogami. 18. Pierwszy mit o potopie. 19. Zejście do świata podziemnego: (Kur) Inanna i Dumuzi. 20. Synteza sumersko-akadzka. 21. Stworzenie świata. 22. Sakralny charakter władcy w Mezopotamii. 23. Gilgamesz w poszukiwaniu nieśmiertelności. 24. Przeznaczenie i bogowie.	41
--	----

Rozdział IV — Idee religijne i kryzysy polityczne w dawnym Egipcie

25. Niezapomniany cud: „Pierwszy raz...” 26. Teogonie i kosmogonie. 27. Obowiązki wcielonego boga. 28. Wniebowstąpienie faraona. 29. Ozyrys, bóg zamordowany. 30. Upadek państwa: anarchia, rozpacz i „demokratyzacja” życia pozagrobowego. 31. Teologia i polityka „solaryzacji”. 32. Echnaton, czyli nieudana reforma. 33. Synteza końcowa: połączenie Re-Ozyrys.	61
---	----

Rozdział V — Megality, świątynie, ośrodki kultowe: Zachód, rejon śródziemnomorski, dolina Indusu

34. Kamień i banan. 35. Ośrodki kultowe i konstrukcje megalityczne. 36. „Zagadka megalitów.” 37. Etnografia i prahistoria. 38. Pierwsze miasta Indii. 39. Prahistoryczne koncepcje religijne i ich odpowiedniki w hinduizmie. 40. Kreta: święte groby, labirynty, boginie. 41. Charakterystyczne rysy religii minojskiej. 42. Ciągłość prehelleńskich struktur religijnych.	81
---	----

Rozdział VI — Religie Hetytów i Kanaanejczyków

43. Symbioza anatolijska i synkretyzm hetycki. 44. „Bóg, który znika.”	99
--	----

45. Zwyciężyć smoka. 46. Kumarbi a władza nad wszechświatem. 47. Konflikty między pokoleniami bogów. 48. Panteon kanaanejski: Ugaryt. 49. Baal zdobywa władzę i triumfuje nad smakiem. 50. Pałac Baala. 51. Baal a Mot: śmierć i powrót do życia. 52. Kanaanejska wizja religijna.

Rozdział VII — „Gdy Izrael był dzieckiem...” 115

53. Dwa pierwsze rozdziały Księgi Rodzaju. 54. Raj utracony. Kain i Abel. 55. Przed i po potopie. 56. Religia patriarchów. 57. Abraham „Ojciec wiary”. 58. Mojżesz i Wyjście z Egiptu. 59. JESTEM, KTÓRY JESTEM. 60. Religia w epoce sędziów: pierwsza faza synkretyzmu.

Rozdział VIII — Religia Indoeuropejczyków. Bogowie wedyjscy 132

61. Protohistoria Indoeuropejczyków. 62. Pierwszy panteon i wspólne słownictwo religijne. 63. Trójczłonowa ideologia indoeuropejska. 64. Ariowie w Indiach. 65. Waruna, pierwotne bóstwa: dewowie i asurowie. 66. Waruna: władca uniwersalny i „czarownik”, *ṛta* i *māyā*. 67. Węż i bogowie. Mitra, Arjama, Aditi. 68. Indra, heros i demiurg. 69. Agni, kapelan bogów: ogień ofiarny, światło, rozumienie. 70. Bóg Soma i napój nieśmiertelności. 71. Dwaj wielcy bogowie epoki wedyjskiej: Rudra-Siwa i Wisznu.

Rozdział IX — Indie przed Gautama Budda. Od kosmicznej ofiary do najwyższego utożsamienia *ātman-brāhman* 152

72. Morfologia rytuałów wedyjskich. 73. Ofiary najwyższe: *aśvamedha* — *puruṣamedha*. 74. Inicjacyjna struktura rytuałów: poświęcenie (*dikṣā*), sakra królewska (*rājasūya*). 75. Koncepcje kosmogoniczne a metafizyka. 76. Doktryna ofiary w brahmanach. 77. Eschatologia: utożsamienie z Pradżapatim przez ofiarę. 78. *Tapas*: technika i dialektyka umartwień. 79. Asceci i ekstacy: *muni* i *vrātya*. 80. Upaniszady i cel poszukiwania wieszczów (*ṛṣi*): jak uwolnić się od „owoców” własnych czynów? 81. Utożsamienie *ātmana* z *brahmanem* i doświadczenie „wewnętrznego światła”. 82. Dwie modalności *brāhmana* i tajemnice *ātmana* „uwięzionego” w materii.

Rozdział X — Zeus i religia grecka 175

83. Teogonia i walki między pokoleniami bogów. 84. Tryumf Zeusa i jego panowanie nad światem. 85. Mit pierwszych ras. Prometeusz. Pandora. 86. Konsekwencje pierwotnej ofiary. 87. Człowiek i przeznaczenie. Znaczenie „radości życia”.

Rozdział XI — Bogowie olimpijscy i herosi 186

88. Wielki upadły bóg i kowal-czarownik: Posejdon i Hefajstos. 89. Apollon: sprzeczności pogodzone. 90. Wyrocznie i rytuały oczyszczenia. 91. Od „wizji” do poznania. 92. Hermes, „towarzysz człowieka”. 93. Boginie I: Hera, Artemida. 94. Boginie II: Atena, Afrodyta. 95. Herosi.

Rozdział XII — Misteria eleuzyńskie 204

96. Mit: Persefona w Piekłach. 97. Inicjacje: ceremonie publiczne i tajne rytuały. 98. Czy można poznać misteria? 99. „Sekrety” i „misteria”.

Rozdział XIII — Zaratusztra i religia irańska 212

100. Zagadki. 101. Życie Zaratusztry: historia i mit. 102. Szamańska ekstaza. 103. Objawienie Ahura Mazdy: człowiek jest wolny, by wybrać dobro lub zło.

104. „Transfiguracja” świata. 105. Religia Achemenidów. 106. Irański król i święto Nowego Roku. 107. Problem magów. Scytowie. 108. Nowe aspekty mazdaizmu: kult *haomy*. 109. Kult boga Mitry. 110. Ahura Mazda i ofiara eschatologiczna. 111. Wędrówka duszy po śmierci. 112. Zmartwychwstanie ciała.

Rozdział XIV — Religia Izraela w epoce królów i proroków 233

113. Władza królewska: apogeum synkretyzmu. 114. Jahwe i stworzenie. 115. Hiob, sprawiedliwy poddany próbie. 116. Czas proroków. 117. Amos pasterz; nie lubiany Ozeasz. 118. Izajasz: „Reszta Izraela” powróci. 119. Obietnica uczyniona Jeremiaszowi. 120. Upadek Jerozolimy: misja Ezechiela. 121. Religijna waloryzacja „lęku historii”.

Rozdział XV — Dionizos czyli błogostan odnaleziony 249

122. Objawienia się i znikanie boga „dwukrotnie zrodzonego”. 123. Archaizm niektórych publicznych świąt. 124. Eurypides a dionizyjski kult orgiastyczny. 125. Gdy Grecy na nowo odkryli obecność Boga...

Bibliografie krytyczne 250

Z. Krzak — Literatura uzupełniająca (religia epoki kamienia; megality) . . . 335

J. Zabłocka — Literatura uzupełniająca (rozdziały III, IV, VI, VII, XIII) . . . 341

A. Ługowski — Literatura uzupełniająca (religia Indoeuropejczyków) . . . 347

E. Wipszycka-Bravo — Literatura uzupełniająca (religia grecka) 348

Cz. Mazur, M. Taracha — Bibliografia polska 352

Wykaz skrótów 375

Indeks nazw autorów współczesnych i postaci historycznych 376

Indeks nazw bogów, postaci mitologicznych i bohaterów utworów literackich 390

Indeks nazw geograficznych i etnograficznych 397

Indeks rzeczowy 403

jańska gnoza; 228. Przybliżenie gnostycyzmu; 229. Od Szymona Maga do Walentyna; 230. Mity, obrazy i metafory gnostycyzmu; 231. Paraklet umęczony; 232. Gnoza manichejska; 233. Wielki Mit: upadek i odkupienie duszy; 234. Dualizm absolutny jako *mysterium tremendum*.

Rozdział XXX — Zmierzch bogów 258

235. Herezje i ortodoksja; 236. Krzyż i drzewo życia; 237. Ku „chrześcijaństwu kosmicznemu”; 238. Rozwój teologii; 239. Między *Sol Invictus* a *in hoc signo vinces...*; 240. Autobus zatrzymuje się w Eleuzis.

Stan badań. Bibliografie krytyczne 271

L. Kasarek — Literatura uzupełniająca (religie Chin) 369

M. St. Zięba — Literatura uzupełniająca (religie indyjskie) 373

E. Wipszycka-Bravo — Literatura uzupełniająca (rozdziały XX, XXII, XXVI) 376

J. Kolendo — Literatura uzupełniająca (religia Celtów i Traków) . . . 379

J. Zabłocka — Literatura uzupełniająca (rozdziały XXV, XXVII) 380

W. Myszor — Literatura uzupełniająca (rozdziały XXVIII, XXIX, XXX) 382

Cz. Mazur — Bibliografia polska 385

Wykaz skrótów 409

Indeks nazw autorów współczesnych i postaci historycznych 411

Indeks nazw bogów, postaci mitologicznych i bohaterów utworów literackich . 434

Indeks nazw geograficznych i etnograficznych 441

Indeks rzeczowy 446